

ЯДЕРНА ФІЗИКА
NUCLEAR PHYSICS

УДК 539.171+539.172

<https://doi.org/10.15407/jnpae2021.01.010>

**А. Т. Рудчик^{1,*}, А. А. Рудчик¹, О. Е. Куцик¹, К. Русек², К. В. Кемпер³,
Е. П'ясецькі², А. Столяж², А. Тщінська², Вал. М. Пірнак¹, О. А. Понкратенко¹,
І. Строек⁴, Є. І. Кощій⁵, Р. Сюдак⁶, С. Б. Сакута⁷, С. А. Вознюк¹,
А. П. Ільїн¹, Ю. М. Степаненко¹, В. В. Улещенко¹, Ю. О. Ширма¹**

¹ Інститут ядерних досліджень НАН України, Київ, Україна

² Лабораторія важких іонів Варшавського університету, Варшава, Польща

³ Відділ фізики Флоридського державного університету, Таллахасі, США

⁴ Національний центр ядерних досліджень, Варшава, Польща

⁵ Циклотронний інститут Техаського A&M університету, Техас, США

⁶ Інститут ядерної фізики ім. Г. Неводнічанського, Краків, Польща

⁷ Національний дослідницький центр «Курчатівський інститут», Москва, Росія

⁸ Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

*Відповідальний автор: rudchik@kinr.kiev.ua

**ПРУЖНЕ Й НЕПРУЖНЕ РОЗСІЯННЯ ІОНІВ ¹⁵N ЯДРАМИ ¹³C
ПРИ ЕНЕРГІЇ 84 МеВ**

Отримано нові експериментальні дані диференціальних перерізів пружного й непружного розсіяння іонів ¹⁵N ядрами ¹³C при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 84$ МеВ. Експериментальні дані проаналізовано за методом зв'язаних каналів реакцій. Пружне й непружне розсіяння ядер ¹⁵N + ¹³C та найбільш важливі реакції передач нуклонів і кластерів включались у схему зв'язку каналів. Визначено параметри потенціалу Вудса - Саксона взаємодії ядер ¹⁵N + ¹³C в основних та збуджених станах, а також параметри деформації цих ядер. Оцінено внески реакцій одно- та двоступінчастих передач нуклонів і кластерів у диференціальні перерізи пружного й непружного розсіяння ядер ¹⁵N + ¹³C. Отримані в даній роботі результати дослідження пружного розсіяння ядер ¹⁵N + ¹³C при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 84$ МеВ порівняно з результатами дослідження пружного розсіяння іонів ¹⁵N ядрами ¹²C при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 81$ МеВ.

Ключові слова: ядерні реакції ¹³C(¹⁵N, ¹⁵N), $E = 84$ МеВ, $\sigma(\theta)$, механізми розсіяння та параметри потенціалу Вудса - Саксона, метод зв'язаних каналів реакцій.

1. Вступ

Експериментальне дослідження пружного й непружного розсіяння важких іонів ($A > 4$) легкими та важкими ядрами широко використовується, як відомо, для отримання відомостей про потенціали ядро-ядерної взаємодії, механізми збудження, структуру та форму ядер тощо. Актуальними в даний час є розсіяння іонів нестабільних і рідкісних стабільних ізотопів ядер.

До останніх можна віднести пучки іонів ¹⁵N, розсіяння яких при енергії 84 МеВ досліджено в даній роботі. Раніше пружне розсіяння іонів ¹⁵N ядрами ¹³C та реакція ¹³C(¹⁵N, ¹⁴N)¹⁴C досліджено при енергіях $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 30, 32$ і 45 МеВ у роботі [1].

У даній роботі отримано нові кутові розподіли диференціальних перерізів пружного й непружного розсіяння іонів ¹⁵N при енергії 84 МеВ ядрами ¹³C з використанням спектрометричних експериментальних даних, поміряних на Варшавському циклотроні U-200P за допомогою (ΔE - E)-спектрометрів установки ICARE [2].

Одним з експериментів на пучку іонів ¹⁵N на циклотроні U-200P було вимірювання $\Delta E(E)$ -спектрів продуктів ядерних процесів при взаємодії іонів ¹⁵N з легкими ядрами мішеней, у тому числі з ¹²C. Результати дослідження експериментальних даних пружного й непружного розсіяння іонів ¹⁵N ядрами ¹²C при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 81$ МеВ подано в роботах [3, 4]. У даній роботі ці експериментальні дані порівнюються з пружним розсіянням ядер ¹⁵N + ¹³C. Виявлено розбіжності як експериментальних даних пружних розсіянь ядер ¹⁵N + ¹³C і ¹⁵N + ¹²C, так і потенціалів Вудса - Саксона та їхніх взаємодій. Виявлення причин цих розбіжностей («ізотопічних ефектів») потребує спеціальних теоретичних досліджень, які можуть бути предметом окремої роботи.

Значну увагу в даній роботі приділено обчисленням внесків у пружне розсіяння ядер ¹⁵N + ¹³C різноманітних одно- й двоступінчастих реакцій передач нуклонів і кластерів. Спектроскопічні амплітуди (фактори) нуклонів і кластерів в

© А. Т. Рудчик, А. А. Рудчик, О. Е. Куцик, К. Русек, К. В. Кемпер, Е. П'ясецькі, А. Столяж, А. Тщінська, Вал. М. Пірнак, О. А. Понкратенко, І. Строек, Є. І. Кощій, Р. Сюдак, С. Б. Сакута, С. А. Вознюк, А. П. Ільїн, Ю. М. Степаненко, В. В. Улещенко, Ю. О. Ширма, 2021

ядрах, необхідні для розрахунків перерізів реакцій, обчислювалися в рамках трансляційно-інваріантної моделі оболонки (ТІМО) [5].

У даній роботі наведено також результати дослідження непружного розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ із збудженням станів 3,088 - 3,547 МеВ ядра ^{13}C та станів 5,27 - 8,571 МеВ ядра ^{15}N . Вважалося, що збудження цих станів ядер ^{15}N та ^{13}C мають колективну природу, а тому теоретичні перерізи збуджених станів ядер обчислювалися в рамках ротаційної та вібраційної моделей.

2. Методика експерименту

Вимірювання диференціальних перерізів пружного й непружного розсіяння іонів ^{15}N ядрами ^{13}C та реакцій передач $^{13}\text{C}(^{15}\text{N}, X)$ при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 84$ МеВ проведено на циклотроні U-200Р Лабораторії важких іонів Варшавського університету. Для отримання пучка іонів ^{15}N

було використано збагачену цим ізотопом кальцієву селітру ($\text{Ca}(\text{NO}_3)_2$).

В експерименті використовувалась самопідтримна мішень вуглецю, збагачена приблизно до 85 % ізотопом ^{13}C товщиною $\sim 0,5$ мг/см². Експеримент проводився на експериментальній установці ICARE [2] з використанням (ΔE - E)-методики з кремнієвими ΔE - і E -детекторами товщиною 40 та 300 мкм відповідно. В одному із (ΔE - E)-спектрометрів ΔE -детектором була іонізаційна камера.

Розкид енергії іонів ^{15}N на мішені не перевищував 0,5 %.

Типовий $\Delta E(E)$ -спектр продуктів реакцій $^{13}\text{C}(^{15}\text{N}, X)$ показано на рис. 1. Видно, що експериментальна методика забезпечувала розділення продуктів реакцій за зарядами та частково за масами. Для досліджень в основному використовувалась спектрометрична інформація продуктів ядерних процесів із зарядами $Z = 3 - 7$.

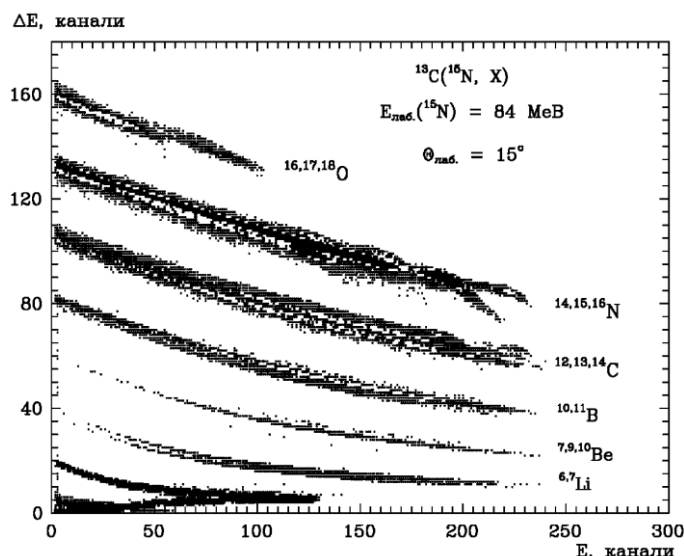

Рис. 1. Типовий $\Delta E(E)$ -спектр продуктів реакцій $^{13}\text{C}(^{15}\text{N}, X)$ при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 84$ МеВ.

Типові енергетичні $\Delta E(E)$ -спектри ^{15}N і ^{13}C з розсіяння $^{13}\text{C}(^{15}\text{N}, ^{15}\text{N})^{13}\text{C}$ та реакції $^{13}\text{C}(^{15}\text{N}, ^{13}\text{C})^{15}\text{N}$, отримано проектуванням відповідних двовимірних локусів цих ядер на E -вісь, показано на рис. 2: а) спектр ^{15}N з неперервним фоном від багаточастинкових реакцій на рисунку показано суцільною кривою; б) спектр ^{15}N після вилучення неперервного фону (криві – наближен-

ня експериментальних піків симетричними гауссіанами); в) спектр ^{13}C з неперервним фоном від багаточастинкових реакцій (суцільна крива); г) спектр ^{13}C після вилучення неперервного фону.

Неперервні фони експериментальних спектрів ядер ^{15}N і ^{13}C визначалися наближенням глибоких мінімумів спектрів параметризованими функціями

$$N(E) = \sum_i N_{0i} \left[1 + \exp\left(-\frac{E - E_{1i} + E_{2i}/2}{H_{1i}}\right) \right]^{-1} \left\{ 1 - \left[1 + \exp\left(-\frac{E - E_{1i} - E_{2i}/2}{H_{2i}}\right) \right]^{-1} \right\} \quad (1)$$

методом підгонки параметрів N_{0i} , E_{1i} , E_{2i} , H_{1i} , H_{2i} .

Піки експериментальних спектрів апроксимувалися симетричними гауссіанами з напівшири-

нами 200 кеВ, зважаючи на розкид енергії пучка іонів на мішені та енергетичну роздільну здатність експериментальної методики ~ 400 кеВ.

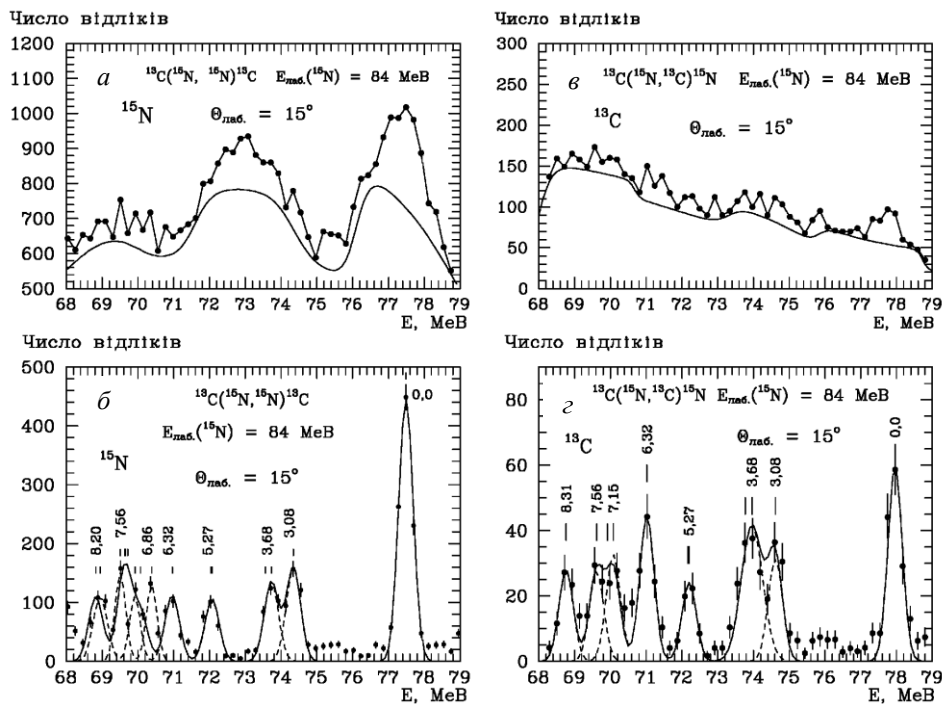

Рис. 2. Типові енергетичні спектри ядер ^{15}N і ^{13}C – продуктів пружного й непружного розсіяння $^{13}\text{C}(^{15}\text{N}, ^{15}\text{N})^{13}\text{C}$ при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 84$ МеВ. Кривими показано: (а, в) – наближення неперервних фонів від багаточастинкових реакцій; (б, г) – наближення експериментальних піків симетричними гауссіанами.

Площі гауссіанів експериментальних піків іонів ^{15}N використовувалися для обчислення диференціальних перерізів розсіяння іонів ^{15}N на малі кути $\theta_{\text{с.п.м.}}^{\circ}(^{15}\text{N})$, а площі гауссіанів піків ядер віддачі ^{13}C для розсіяння іонів ^{15}N на великі кути $\theta_{\text{с.п.м.}}^{\circ}(^{15}\text{N}) = 180^{\circ} - \theta_{\text{с.п.м.}}^{\circ}(^{13}\text{C})$. Таким способом отримано кутові розподіли перерізів пружного й непружного розсіяння іонів ^{15}N у повних кутових діапазонах.

Похибки в обчисленні площ частково перекритих піків не перевищували 20 %. Для повністю перекритих піків ці похибки становили 30 - 40 %.

Отримані у відносних одиницях перерізи пружного розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ нормувалися до обчислених перерізів за оптичною моделлю (ОМ) на малих кутах ($\theta_{\text{с.п.м.}} < 40^{\circ}$), де домінує кулонівське розсіяння та ОМ-перерізи слабо за-

лежать від невизначеності параметрів оптичного потенціалу. Отриманий множник абсолютизації перерізів пружного розсіяння цих ядер використовувався також для нормування диференціальних перерізів непружного розсіяння. Похибка абсолютизації диференціальних перерізів пружного й непружного розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ не перевищує 20 %.

На рис. 3 диференціальні перерізи пружного розсіяння іонів ^{15}N ядрами ^{13}C при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 84$ МеВ порівнюються залежно від переданого імпульсу q_t з даними такого самого розсіяння при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 45$ МеВ [1] та з даними пружного розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{12}\text{C}$ при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 81$ МеВ [3, 4]. Видно значні відмінності цих розсіянь ядер при $q_t > 2$ фм $^{-1}$.

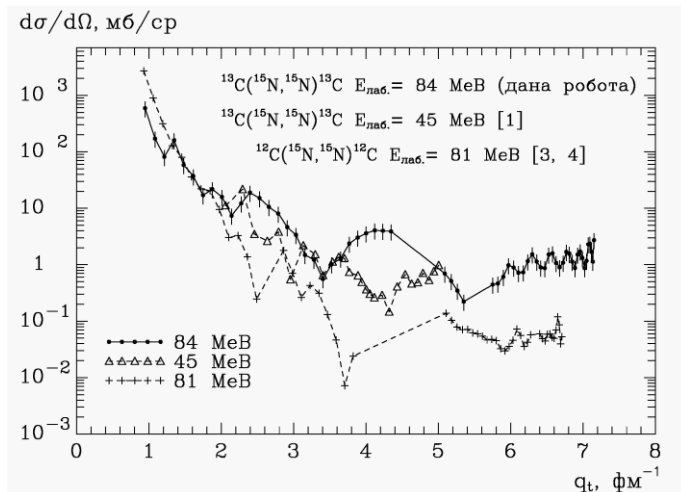

Рис. 3. Порівняння диференціальних перерізів пружного розсіяння $^{13}\text{C}(^{15}\text{N}, ^{15}\text{N})^{13}\text{C}$ при енергіях $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 84$ МеВ і 45 МеВ [1] з пружним розсіянням $^{12}\text{C}(^{15}\text{N}, ^{15}\text{N})^{12}\text{C}$ при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 81$ МеВ [3, 4] залежно від переданих імпульсів q_t .

3. Аналіз експериментальних даних

Отримані експериментальні дані пружного й непружного розсіяння іонів ¹⁵N ядрами ¹³C проаналізовано за методом зв'язаних каналів реакцій (МЗКР) із включенням у схему зв'язку каналів розсіяння та реакцій одно- й двоступінчастих

передач нуклонів і кластерів. Для проведення МЗКР-розрахунків використовувалась програма FRESKO [6].

Необхідні схеми збуджень ядер ¹⁵N і ¹³C показано на рис. 4, а діаграми реакцій передач – на рис. 5.

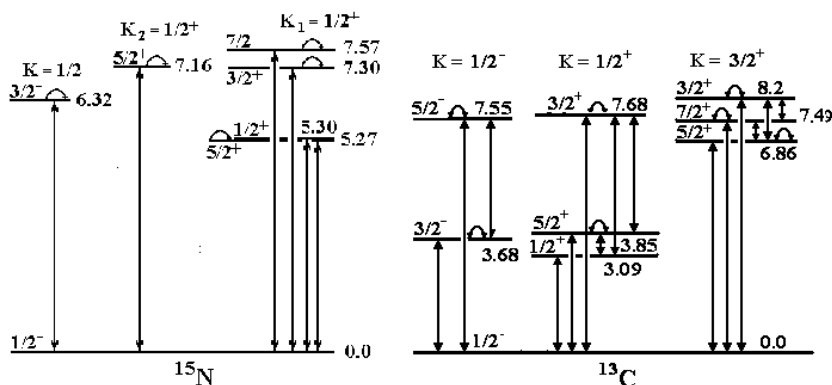

Рис. 4. Схеми переходів ядер ¹⁵N і ¹³C у збуджені стани. Дугами показано процеси переорієнтації спінів ядер $j > 1/2$.

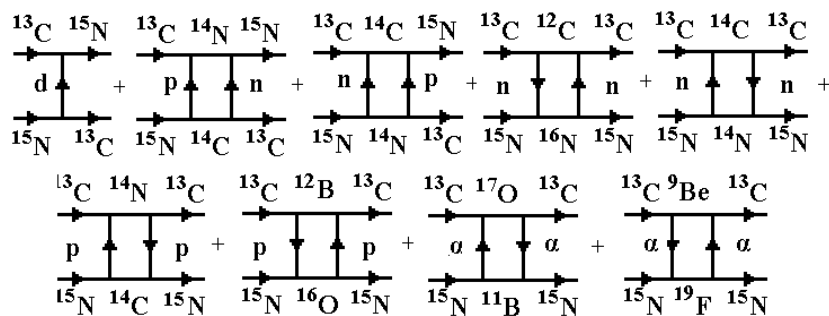

Рис. 5. Діаграми реакцій одно- й двоступінчастих передач нуклонів і кластерів, внески яких зараховувалися в розсіяння ядер ¹⁵N + ¹³C.

Вважалося, що низькоенергетичні збудження ядер мають колективну природу (ротаційну або вібраційну). Для обчислення переходів ядер ¹⁵N і ¹³C у ці збуджені стани використовувався форм-фактор [6]

$$V_\lambda(r) = -\frac{\delta_\lambda}{\sqrt{4\pi}} \frac{dU(r)}{dr}, \quad (2)$$

де δ_λ – параметр деформації ядра λ -мультипольності; $U(r)$ – потенціал взаємодії ядер ¹⁵N + ¹³C.

У розрахунках перерізів непружного розсіяння ядер ¹⁵N + ¹³C за МЗКР використовувалися параметри деформації ядер δ_λ , подані в табл. 1. Там же містяться також значення параметрів деформації $\beta_\lambda = \delta_\lambda/R$ для радіуса ядра $R = 1,25 A^{1/3}$ фм.

Таблиця 1. Параметри деформації збуджених станів ядер ¹³C і ¹⁵N

Ядра	$E_{зб}$, МеВ	J^π	λ	δ_λ , фм	β_λ^*	Літ.
¹³ C	3,088	1/2 ⁺	2	1,00	0,34	[7]
	3,684	3/2 ⁻	1	0,90	0,31	[7]
	3,854	5/2 ⁺	3	0,50	0,17	[7]
	6,864	5/2 ⁺	3	0,50	0,17	[7]
	7,490	7/2 ⁺	3	0,50	0,17	[7]
	7,547	5/2 ⁻	2	0,90	0,31	[7]
	7,680	3/2 ⁺	1	1,0	0,34	[7]
¹⁵ N	8,200	3/2 ⁺	1	1,0	0,34	[7]
	5,270	5/2 ⁺	3	1,0	0,32	[8]
	5,299	1/2 ⁺	1	1,0	0,32	[8]
	6,324	3/2 ⁻	2	1,0	0,32	[8]
	7,155	5/2 ⁺	3	1,0	0,32	[8]
	7,301	3/2 ⁺	1	1,0	0,32	[8]
	7,567	7/2 ⁺	3	1,0	0,32	[8]

* $\beta_\lambda = \delta_\lambda/R$ ($R = 1,25 A^{1/3}$).

Спектроскопічні амплітуди S_x нуклонів і кластерів x в ядрах $A = C + x$, необхідні для МЗКР-розрахунків реакцій передач, обчислювались за ТІМО [5], за допомогою програми DESNA [9, 10]. Ці спектроскопічні амплітуди подано в табл. 2.

Таблиця 2. Спектроскопічні амплітуди нуклонів і кластерів x в ядрах $A = C + x$

A	C	x	nL_J	S_x
^{13}C	^9Be	α	$2D_2$	0,504
^{13}C	^{12}B	p	$1P_{1/2}$	0,283
			$1P_{3/2}$	0,866
^{13}C	^{12}C	n	$1P_{1/2}$	0,601
^{14}C	^{13}C	n	$1P_{1/2}$	-1,094
^{14}N	^{13}C	p	$1P_{3/2}$	0,461
			$1P_{1/2}$	0,163
^{15}N	^{11}B	α	$2D_2$	0,435 ^(a)
^{15}N	^{13}C	d	$2S_1$	0,248 ^(a)
			$1D_1$	0,444 ^(a)
^{15}N	^{14}C	p	$1P_{1/2}$	-0,598
			$1F_{5/2}$	0,296
^{15}N	^{14}N	n	$1P_{1/2}$	-1,091 ^(a)
			$1P_{3/2}$	0,386
^{16}N	^{15}N	n	$1D_{3/2}$	-0,270
^{16}O	^{15}N	p	$1P_{1/2}$	-1,461 ^(a)
^{17}O	^{13}C	α	$2D_2$	-0,468
^{19}F	^{15}N	α	$3S_0$	-0,638

$$^{(a)}S_{\text{FRESCO}} = (-1)^{J_c + j - J_A} S_x = -S_x.$$

Хвильові функції відносного руху нуклонів і кластерів x в ядрах $A = C + x$ обчислювались стандартним способом підгонки глибин V дійсних потенціалів типу Вудса - Саксона до експериментальних значень енергій зв'язку E_x частинок x в ядрах A . При цьому використовувались параметри $a_v = 0,65$ фм і $r_v = 1,25A^{1/3} / (C^{1/3} + x^{1/3})$ фм.

Таблиця 3. Параметри потенціалів взаємодії ядер

Ядра	$E_{\text{лаб}}$, МеВ	V_0 , МеВ	r_v , фм	a_v , фм	W_s , МеВ	r_w , фм	a_w , фм	Літ.
$^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$	84	220	0,79	0,67	9,7	0,90	0,67	Дана робота
	45	100	0,95	0,70	30,0	1,00	0,30	[1]
$^{15}\text{N} + ^{12}\text{C}$	81	195	0,79	0,75	8,0	1,25	0,75	[3, 4]

Для наочності дійсні та уявні частини потенціалів DF і WS порівнюються на рис. 6. Видно лише незначні відмінності дійсних частин V_{DF} і V потенціалів DF і WS при $r > 3$ фм.

На рис. 7 показано кутовий розподіл диференціальних перерізів пружного розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 84$ МеВ. Штриховими кривими показано обчислені МЗКР-перерізи пружного розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ з використанням потенціалу WS (див. табл. 3) для потенціального розсіяння (крива <pot>) та реакцій передач, діаграми яких показано на рис. 5 для передач дейтронів, протонів $p + p$, нейтронів

У розрахунках диференціальних перерізів розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ за МЗКР для взаємодії ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ використовувався потенціал ядронної взаємодії Вудса - Саксона (WS)

$$U(r) = -V_0 \left[1 + \exp\left(\frac{r - R_V}{a_V}\right) \right]^{-1} - iW_s \left[1 + \exp\left(\frac{r - R_W}{a_W}\right) \right]^{-1} \quad (3)$$

і кулонівський потенціал взаємодії ядер як рівномірно заряджених куль з радіусами

$$R_i = r_i(A_1^{1/3} + A_2^{1/3}), \quad i = V, W, C,$$

а також оптичний фолдінг-потенціал DF (double-folded potential, потенціал подвійної згортки взаємодії нуклонів ядер) з уявною частиною W_{DF}

$$U_{\text{DF}} = V_{\text{DF}} + iW_{\text{DF}} = V_{\text{DF}} + i0,6V_{\text{DF}}. \quad (4)$$

Для розрахунків фолдінг-потенціалу взаємодії ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ використано програму DFPOT [11] та розподіли нуклонів в ядрах ^{15}N і ^{13}C з роботи [12].

Початкові значення параметрів $X_i = \{V_0, r_v, a_v, W_s, r_w, a_w\}$ потенціалу WS визначались методом підгонки цього потенціалу до потенціалу DF у поверхневій області. Уточнення їхніх значень забезпечувалось у процесі підгонки МЗКР-розрахунків до експериментальних даних пружного розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 84$ МеВ. Отримані таким методом параметри потенціалу WS взаємодії ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ подано в табл. 3.

$n + n$, нуклонів $p + n$ та альфа-частинок $\alpha + \alpha$ (криві <d>, <pp>, <nn>, <pn> та < $\alpha\alpha$ > відповідно). Суцільною кривою Σ показано когерентну суму всіх процесів.

Видно, що основну роль у пружному розсіянні ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ відіграє потенціальне розсіяння. На великих кутах незначні внески дають реакції передач нейтронів $n + n$ та протонів (криві <nn> і <pp>). Внески передач інших частинок у пружне розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ мізерні. Когерентна сума перерізів потенціального розсіяння та реакцій передач задовільно описує експериментальні дані в усьому кутовому діапазоні (крива Σ).

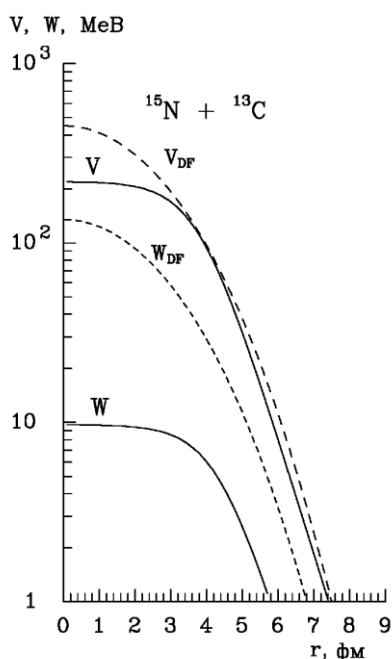

Рис. 6. Порівняння дійсних V , V_{DF} та уявних W , $W_{DF} = 0,6 V_{DF}$ частин потенціалів WS і DF взаємодії ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$.

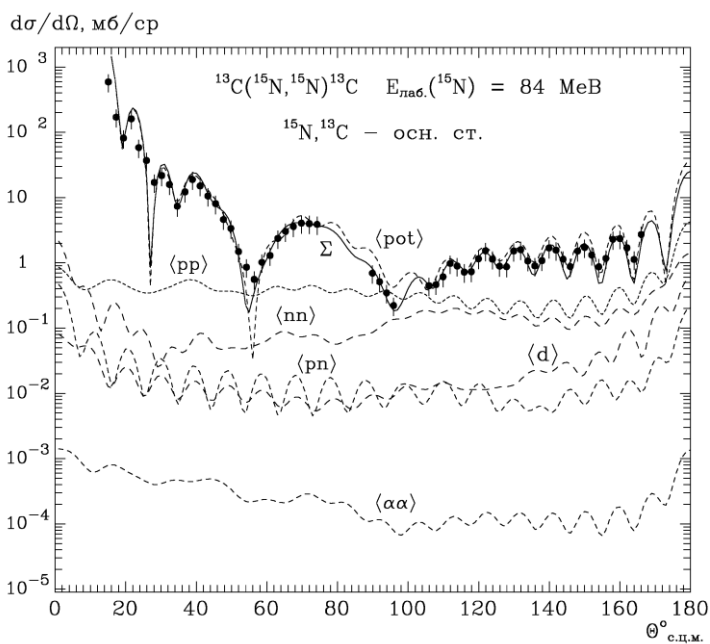

Рис. 7. Диференціальні перерізи пружного розсіяння іонів ^{15}N ядрами ^{13}C при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 84$ МеВ. Кривими показано розрахунки МЗКР-перерізів різних процесів пружного розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ з використанням потенціалу WS (див. табл. 3).

Аналіз даних пружного розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ за МЗКР проведено також із використанням у розрахунках оптичного фолдінг-потенціалу DF взаємодії цих ядер, потенціалу WS пружного розсіяння $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 45$ МеВ та потенціалу WS пружного розсіяння $^{15}\text{N} + ^{12}\text{C}$ при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 81$ МеВ. Ці МЗКР-розрахунки для пружного розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ показано на

рис. 8 кривими $\Sigma_{^{13}\text{C}+^{15}\text{N}(84)}$, Σ_{DF} , $\Sigma_{^{13}\text{C}+^{15}\text{N}(45)}$ та $\Sigma_{^{12}\text{C}+^{15}\text{N}(81)}$ відповідно. Видно, що МЗКР-перерізи пружного розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ при енергії 84 МеВ, обчислені при використанні фолдінг-потенціалу DF взаємодії ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ та параметрів вище зазначених додаткових потенціалів WS, значно відрізняються від експериментальних даних цього розсіяння.

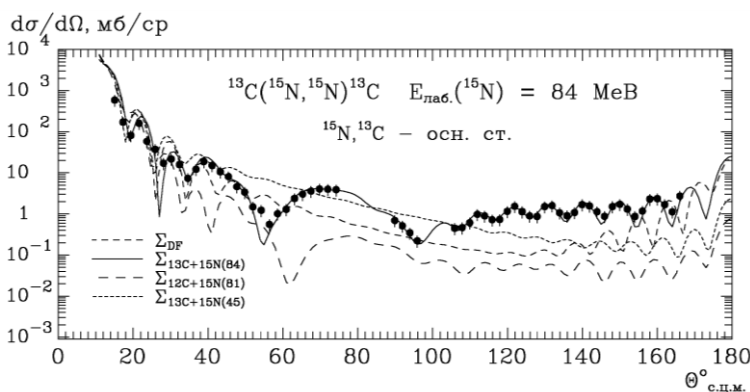

Рис. 8. Порівняння МЗКР-розрахунків пружного розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 84$ МеВ (суцільна крива $\Sigma_{^{13}\text{C}+^{15}\text{N}(84)}$) і МЗКР-розрахунків цього розсіяння при використанні оптичного фолдінг-потенціалу DF (крива Σ_{DF}), потенціалу WS розсіяння $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 45$ МеВ (крива $\Sigma_{^{13}\text{C}+^{15}\text{N}(45)}$) та параметрів потенціалу WS пружного розсіяння $^{15}\text{N} + ^{12}\text{C}$ при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 81$ МеВ (крива $\Sigma_{^{12}\text{C}+^{15}\text{N}(81)}$) (див. табл. 3).

Диференціальні перерізи непружного розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ для збуджених станів ядер ^{15}N і ^{13}C (див. рис. 4) показано на рис. 9 - 11. Деякі із збуджених станів цих ядер не розділялись в експерименті, а тому для них отримано сумарні перерізи.

Як зазначалося вище, в МЗКР-розрахунках вважалось, що стани деформованих ядер ^{15}N і ^{13}C мають колективну природу збуджень (ротаційні та вібраційні стани). При МЗКР-розрахунках збуджень цих станів використовувався форм-фактор (2). Параметри деформацій δ_λ цих ядер подано в табл. 1.

Штриховими кривими на рис. 9 - 11 показано МЗКР-розрахунки перерізів непружного розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ для нерозділених в експерименті станів ядер ^{15}N і ^{13}C , а суцільними кривими Σ – їхні некогерентні суми.

На рис. 9 показано експериментальні дані та МЗКР-перерізи для збуджених станів 3,088 МеВ ($1/2^+$), 3,684 МеВ ($3/2^-$) + 3,854 МеВ ($5/2^+$) ядра ^{13}C та збуджених станів 5,270 МеВ ($5/2^+$) + 5,298 МеВ ($1/2^+$) ядра ^{15}N .

На рис. 10 показано експериментальні дані та МЗКР-перерізи для збуджених станів 6,324 МеВ ($3/2^-$) і 7,155 МеВ ($5/2^+$) + 7,301 МеВ ($3/2^+$) ядра ^{15}N , а на рис. 11 – для збуджених станів 7,567 МеВ ($7/2^+$), 8,313 МеВ ($1/2^+$) + 8,571 МеВ ($3/2^+$) ядра ^{15}N та 8,200 МеВ ($3/2^+$) ядра ^{13}C .

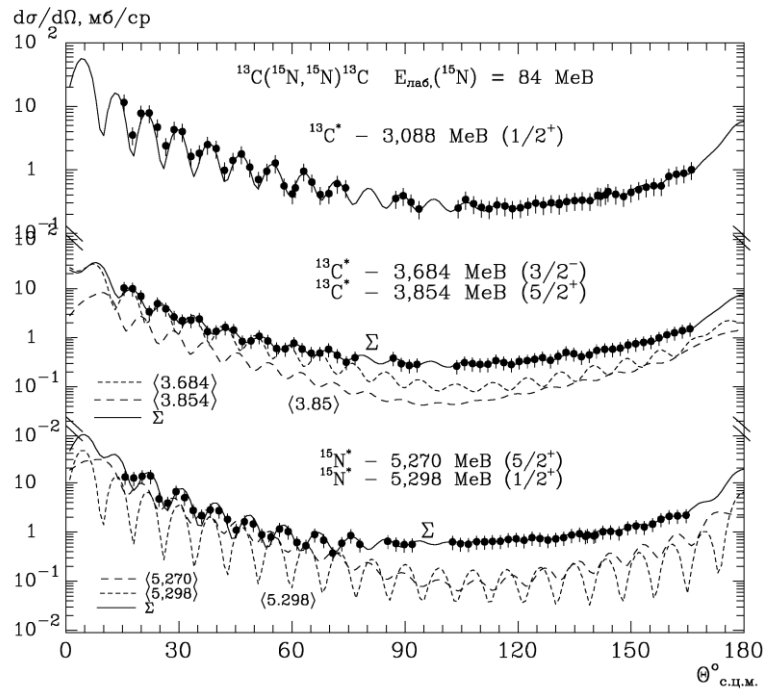

Рис. 9. Диференціальні перерізи непружного розсіяння іонів ^{15}N ядрами ^{13}C при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 84$ МеВ для збуджених станів 3,088 - 3,854 МеВ ядра ^{13}C та станів 5,270 МеВ + 5,298 МеВ ядра ^{15}N . Штрихові криві – МЗКР-розрахунки для збуджених станів ядер ^{15}N і ^{13}C , криві Σ – суми МЗКР-перерізів для нерозділених в експерименті станів ядер.

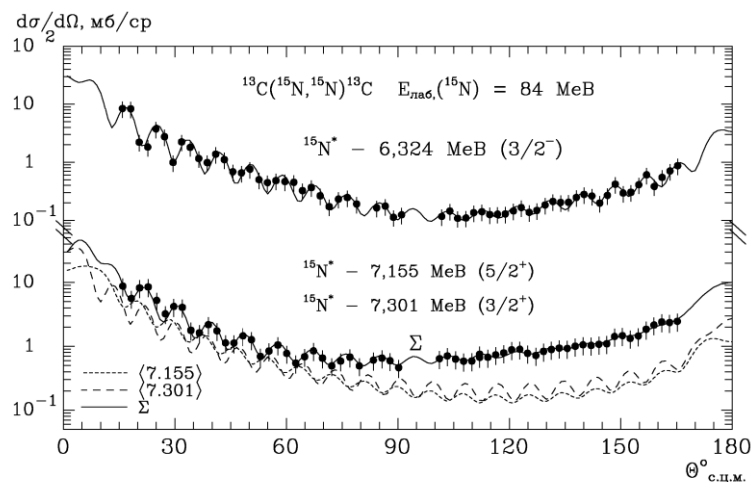

Рис. 10. Диференціальні перерізи непружного розсіяння іонів ^{15}N ядрами ^{13}C при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 84$ МеВ для збуджених станів 6,324 МеВ ($3/2^-$) та 7,155 МеВ ($5/2^+$) + 7,301 МеВ ($3/2^+$) ядра ^{15}N . Криві – МЗКР-розрахунки для збуджених станів ядер ^{15}N і ^{13}C , криві Σ – суми МЗКР-перерізів нерозділених в експерименті станів ядер.

Видно, що МЗКР-перерізи розділених в експерименті станів ядер ^{15}N і ^{13}C та відповідні суми МЗКР-перерізів для нерозділених станів ядер

(криві Σ) задовільно описують експериментальні дані непружного розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$.

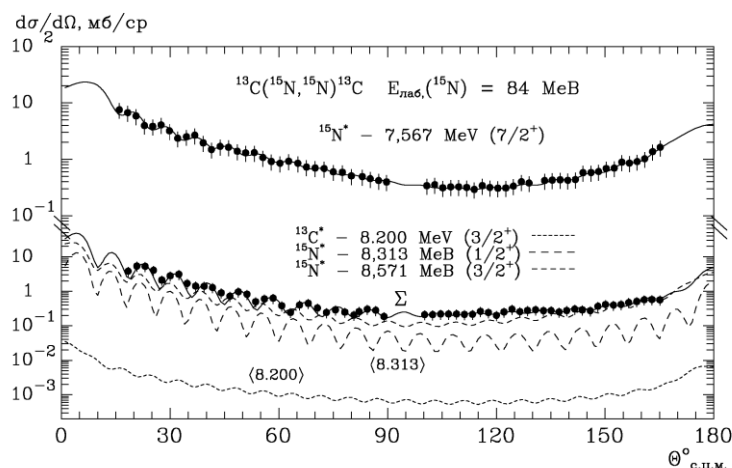

Рис. 11. Диференціальні перерізи непружного розсіяння іонів ^{15}N ядрами ^{13}C при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 84$ МеВ для збуджених станів 7,567 МеВ ($7/2^+$), 8,313 МеВ ($1/2^+$) + 8,571 МеВ ($3/2^+$) ядра ^{15}N та 8,200 МеВ ($3/2^+$) ядра ^{13}C . Криві – МЗКР-розрахунки для збуджених станів ^{15}N і ^{13}C . Криві Σ – суми МЗКР-перерізів нерозділених в експерименті станів ядер.

4. Основні результати та висновки

Отримано нові експериментальні дані диференціальних перерізів пружного й непружного розсіяння іонів ^{15}N ядрами ^{13}C при енергії $E_{\text{лаб}}(^{15}\text{N}) = 84$ МеВ для основних станів ядер ^{15}N і ^{13}C та збуджених станів 3,088 МеВ ($1/2^+$), 3,684 МеВ ($3/2^-$) + 3,854 МеВ ($5/2^+$) ядра ^{13}C та збуджених станів 5,270 МеВ ($5/2^+$) + 5,299 МеВ ($1/2^+$), 6,323 МеВ ($3/2^-$), 7,155 МеВ ($5/2^+$) + 7,301 МеВ ($3/2^+$), 7,567 МеВ ($7/2^+$), 8,313 МеВ ($1/2^+$) + 8,571 МеВ ($3/2^+$) ядра ^{15}N . Експериментальні дані отримано в широкому діапазоні кутів.

Експериментальні дані проаналізовано за МЗКР із включенням у схему зв'язку каналів пружного й непружного розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ та реакцій передач нейтронів, протонів, d- і α -кластерів. Розрахунки непружного розсіяння ядер ^{15}N і ^{13}C проводились у рамках моделей колективних ротаційних та вібраційних збуджень ядер.

У розрахунках МЗКР-перерізів розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ та реакцій передач використано потенціали Вудса - Саксона WS та фолдінг-потенціал DF (V_{DF}) з уявною частиною $W_{\text{DF}} = 0,6V_{\text{DF}}$.

Визначено параметри потенціалу WS з підгонки МЗКР-перерізів до експериментальних даних пружного розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$. Установлено, що кутові розподіли експериментальних даних непружного розсіяння цих ядер задовільно описуються МЗКР-перерізами в рамках моделі колективного збудження ядер ^{15}N і ^{13}C при використанні параметрів деформацій ядер, поданих у роботах [7] і [8].

Досліджено внески реакцій одно- та двоступінчастих реакцій передач у пружне розсіяння ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ з використанням спектроскопічних амплітуд нуклонів і кластерів в ядрах та обчислених у рамках ТІМО, використовуючи програму DESNA [9, 10]. Установлено, що в пружному розсіянні ядер $^{15}\text{N} + ^{13}\text{C}$ основну роль відіграє потенціальне розсіяння іонів ^{15}N і незначні внески в це розсіяння дають реакції передач нейтронів та протонів на середніх і великих кутах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES

1. A. Gamp et al. Interfering proton and neutron transfer in the reaction $^{13}\text{C}(^{15}\text{N}, ^{14}\text{N})^{14}\text{C}$. *Nucl. Phys. A* 250 (1975) 341.
2. E Piasecki et al. *Project ICARE at HIL* (Warsaw: Heavy Ion Laboratory, 2007) 38 p.
3. А.Т. Рудчик та ін. Пружне і непружне розсіяння іонів ^{15}N ядрами ^{12}C при енергії 81 МеВ. *Ядерна фізика та енергетика* 19(3) (2018) 210. / А.Т. Rudchik et al. Elastic and inelastic scattering of ^{15}N ions by ^{12}C nuclei at energy 81 MeV. *Yaderna Fizyka ta Energetyka (Nucl. Phys. At. Energy)* 19(3) (2018) 210. (Ukr)
4. А.Т. Rudchik et al. Elastic and inelastic scattering of ^{15}N ions by ^{12}C at 81 MeV and the effect of transfer channels. *Acta Physica Polonica B* 50 (2019) 753.
5. Yu. F Smirnov, Yu. M Tchuvil'sky. Cluster spectroscopic factors for the p-shell nuclei. *Phys. Rev. C* 15 (1977) 84.
6. I.J. Thompson. Coupled reaction channels calculations in nuclear physics. *Comp. Phys. Rep.* 7 (1988) 167.
7. S.Yu. Mezhevych et al. The $^{13}\text{C} + ^{11}\text{B}$ elastic and inelastic scattering and isotopic effects in the of $^{12}\text{C} + ^{11}\text{B}$ scattering. *Nucl. Phys. A* 724 (2003) 29.
8. А.Т. Rudchik et al. ^{15}N elastic and inelastic scattering by ^{11}B at 84 MeV. *Nucl. Phys. A* 939 (2015) 1.
9. А.Т. Рудчик, Ю.М. Чувильский. Вычисление спектроскопических амплитуд для произвольных

- ассоциаций нуклонов в ядрах 1p-оболочки (программа DESNA) Препринт Ин-та ядерных исслед. АН УССР КИЯИ-82-12 (Киев, 1982) 27 с. / А.Т. Rudchik, Yu.M. Tchuvil'sky. Spectroscopic amplitude calculations for different clusters in the 1p-shell nuclei (code DESNA). Preprint of the Institute for Nuclear Research AS UkrSSR (Kyiv, 1982) 27 p. (Rus)
10. А.Т Рудчик, Ю.М. Чувильский. Спектроскопические амплитуды многонуклонных кластеров в ядрах 1p-оболочки и анализ реакций многонуклонных передач. УФЖ 30 (1985) 819. / А.Т. Rudchik, Yu.M. Tchuvil'sky. Spectroscopic amplitudes of multinuclear clusters in the 1p-shell nuclei and multinuclear transfer reaction analysis. Ukr. J. Phys. 30 (1985) 819. (Rus)
11. J. Cook DFPO: a program for the calculation of double folded potentials. *Comp. Phys. Com.* 25 (1982) 125.
12. H. De Vries, C.W. De Jager, C. De Vries. Nuclear charge-density-distribution parameters from elastic electron scattering. *Atomic Data and Nuclear Data Tables* 36 (1987) 495.

A. T. Rudchik^{1,*}, A. A. Rudchik¹, O. E. Kutsyk¹, K. Rusek², K. W. Kemper³, E. Piasecki², A. Stolarz², A. Trzcńska², Val. M. Pirnak¹, O. A. Ponkratenko¹, I. Strojek⁴, E. I. Koshchiy⁵, R. Siudak⁶, S. B. Sakuta⁷, S. A. Vozniuk¹, A. P. Ilyin¹, Yu. M. Stepanenko¹, V. V. Uleshchenko¹, Yu. O. Shyrma¹

¹ Institute for Nuclear Research, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

² Heavy Ion Laboratory, Warsaw University, Warsaw, Poland

³ Physics Department, Florida State University, Tallahassee, USA

⁴ National Institute for Nuclear Research, Warsaw, Poland

⁵ Cyclotron Institute, Texas A&M University, College Station, USA

⁶ H. Niewodniczanski Institute of Nuclear Physics, Krakow, Poland

⁷ National Research Centre "Kurchatov Institute", Moscow, Russia

*Corresponding author: rudchik@kinr.kiev.ua

ELASTIC AND INELASTIC SCATTERING OF ¹⁵N IONS BY ¹³C NUCLEI AT ENERGY 84 MeV

New experimental data of the ¹⁵N + ¹³C elastic and inelastic scattering were obtained at the energy $E_{\text{lab}}(^{15}\text{N}) = 84$ MeV. The data were analyzed within the coupled-reaction-channels method. The elastic and inelastic scattering of nuclei ¹⁵N + ¹³C as well as the more important nucleon and cluster transfer reactions were included in the channels-coupling scheme. The WS potential parameters for the ¹⁵N + ¹³C nuclei interactions in ground and excited states as well as deformation parameters of these nuclei were deduced. The contributions of one- and two-step transfers in the ¹⁵N + ¹³C elastic and inelastic scattering were estimated. The results of the ¹⁵N + ¹³C elastic scattering at the energy $E_{\text{lab}}(^{15}\text{N}) = 84$ MeV, obtained in this work, were compared with that of the ¹⁵N + ¹²C elastic scattering at the energy $E_{\text{lab}}(^{15}\text{N}) = 81$ MeV.

Keywords: nuclear reactions ¹³C(¹⁵N,¹⁵N), $E = 84$ MeV, $\sigma(\theta)$, scattering mechanisms and Woods-Saxon potential, coupled-reaction-channels analysis.

Надійшла/Received 21.09.2020